

DE DOOD VAN DE POSTKOLONIE

STEVEN VAN WOLPUTTE over de herontdekking van Afrika, een zoektocht naar een nieuwe identiteit.

1960 was het 'jaar van Afrika'. Leopoldstad werd Kinshasa, in Zuid-Afrika verving de Rand het Britse Pond, en niet minder dan zeventien voormalige kolonies werden Afrikaanse natiestaten. Het 'officiële' einde van het koloniale tijdperk werd pas afgekondigd op 21 maart 1990, met de onafhankelijkheid van Namibië. Toen, na meer dan een eeuw Duitse en Zuid-Afrikaanse overheersing, werd de voormalige *Kaiserstrasse* het huidige *Independence Avenue*. Maar tegelijk luidden de jaren negentig na de wereldwijde economische recessie aan de jaren tachtig reeds de zwanenzang van de 'postkolonie'. De onafhankelijkheidsbewegingen werden

gedragen door een verstedelijkte Afrikaanse elite. Zij spraken de 'taal van de blanke', hadden een westerse opleiding genoten en hadden zich ingeschakeld in de ideologie van vooruitgang en beschaving. De *évolués* (de naam zegt genoeg) spiegelde zich aan de westerse idealen: zelfbeschikking en emancipatie uit de traditie. Zij zouden hun nieuwe staat bouwen op het geloof in de macht en in een rationeel georganiseerde bureaucratie. Met de onafhankelijkheid werden ook de bestaande koloniale hogere en middenkaders 'geafrikaniseerd'. Hiertoe werd gerekruteerd uit dezelfde, verstedelijkte middenklasse. Maar de verjaagde *expatriés* keerden terug naar hun plantages en de economische wanverhoudingen maakten plaats voor meer subtiele en (cynisch genoeg) meer efficiënte vormen van uitbuiting. De onafhankelijkheid

bleek noodzakelijk voor het bestendigen van de onevenwichtige relatie tussen 'moederland' en 'kolonie', 'kolonisator' en 'gekoloniseerde'.¹ De kolonie was dus dood. Leve de postkolonie? In Centraal-Afrika werd het aanvankelijke optimisme gevolgd door een eerste ontuchtering begin jaren zeventig. Het nationale, moderne project had de hooggestelde verwachtingen niet ingelost. Maar het elan van de Afrikaanse authenticiteitsbewegingen kwam deze aanvankelijke ontgoocheling te boven. Door een herbronning en recuperatie van het eigen 'nationale' culturele erfgoed wou men breken met het negatieve beeld dat de kolonisator Afrika had voorgehouden, en een 'terugkeer' naar de eigen identiteit bewerken een identiteit die dus ook nieuw gecreëerd diende te worden. Tevens moesten

TOMORROW MORNING IN ORDER TO ENSURE THAT THIS INDIVIDUAL IS CONSCIOUS OF ALL PARAMETERS OF HIS

RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994

ren, op zoek naar kunstenaars die in die situatie nog probeerden om dingen te doen. Zo is er 'balletdirecteur' Tharcisse Kalisa Rugano: zijn voorstellingen zijn mengelingen van dans, poëzie, enzovoorts. In het begin heeft hij mee aan de voorstelling geschreven. Sommige van zijn acteurs hebben ons vervoegd. Dorcy Rugamba daar-entegen had horen spreken over dit project en is ons zelf komen opzoeken. Hij had tot dan toe in een absoluut stilzwijgen geleefd. Hij leed, wou niet aan het verleden herinnerd worden. Op een bepaald moment heeft hij tot zichzelf gezegd: 'Ik moet het verleden

opnieuw onder ogen zien, ik moet die mensen opzoeken.' Hij heeft er echt op aangedrongen deel uit te maken van het project.

ETCETERA: Wat betekent deze voorstelling enerzijds in de evolutie van Groupov en anderzijds in het traject van Jean-Marie Piemme?

PIEMME: Dat kan ik nog niet inschatten.

DELUCVELLERIE: Wat het werk van Groupov betreft, zijn er ook de

RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994 RWANDA 1994

FIRST THING IN MORNING TO ENSURE HIS SUPPORT. 13. PEUX CE QUE VEUX. ALLONS-Y.....TO:

ogenachtige verklaringen hebben afgelegd, onder druk of tegen betaling. Ook heeft de internationale druk gespeeld, uiteraard aangewakkerd door het nieuwe Rwandese regime, om van dit eerste proces een voorbeeldproces te maken, en dus de zwaarste straf uit te spreken.

Het Rwanda Tribunaal krijgt trouwens af te rekenen met hardnekkige geruchten over corruptie en wanbeheer tijdens zijn eerste jaren. Een onderzoekscommissie van de Verenigde Naties heeft in grote mate het manke beleid van het Tribunaal bevestigd en enkele topfiguren werden vervangen. Op zes jaar tijd is het Rwanda Tribunaal aan haar derde openbaar aanklager toe: de Zwitserse Carla del Ponte, die ook openbaar aanklager is voor het Joegoslavië Tribunaal in Den Haag. Zij volgt bij het Rwanda Tribunaal de Canadese Louise Arbour en de Zuid-Afrikaan Richard Goldstone op.

HET PROCES KAMBANDA

Vanaf 1997 is het Rwanda Tribunaal erin geslaagd om een aantal sleutelfiguren van het oude Rwandese regime naar Arusha over te brengen, en werden de toonaangevende processen voortgevoerd. Van groot belang, en meteen het paradepaardje, werd het

proces tegen Jean Kambanda, eerste minister van de Rwandese interimregering die na de moord op president Habyarimana, bij het hervatten van de oorlog en tijdens de genocide en de zwaarste moordpartijen de politieke macht had overgenomen. Jean Kambanda werd pas op 18 juli 1997, drie jaar na zijn vlucht uit Rwanda, gearresteerd in Nairobi (Kenia). De verdreven eerste minister had nochtans reeds in december 1994 interviews toegestaan in zijn verblijfplaats in Oost-Zaire en daarin zelf gevraagd om voor het Rwanda Tribunaal te mogen verschijnen.

Tot verrassing van vele waarnemers én van zijn medegevangenen pleitte Jean Kambanda schuldig op de aantijging dat hij medeverantwoordelijk was voor de genocide in zijn land. Op één minder belangrijke beschuldigde na, hadden alle Rwandese beschuldigten tot dan toe onschuldig gepleit. (De Belg Georges Ruggiu, medewerker aan de extremistische Radio Télévision des Mille Collines, pleitte ook schuldig en werd op 1 juni 2000 zonder verder proces veroordeeld tot 12 jaar gevangenschap voor aanzetting tot genocide.)

Jean Kambanda kreeg op 2 oktober 1998 de zwaarste straf